

objaśnienia znaków do szlakówek Pomorskich Szlaków Kajakowych

- Szlak kajakowy, kierunek spływu
- 27.5
0,0+0,8,8,4+1,4
Kilometraż liczony w górę rzeki (w km)
Odległość punktu do szlaku rzeki na danym kilometrze
- Początek/koniec szlaku
- Początek/koniec dziennego odcinka szlaku
- Przystań kajakowa; przystań żeglarska
- Stacja wodna; miejsce wodowania
- Przenoska, przewózka
- Niebezpieczne miejsce; elektrownia
- Jaz, spiętrzenie, próg; zakaz pływania
- Most; kładka, pomost; akwedukt; śluza
- Hodowla ryb
- Pole biwakowe; kąpielisko; plaża
- Rzeka; kanał
- Jezioro, zbiornik wodny; bagno, teren podmokły
- Kościół, klasztor; inny obiekt sakralny; kapliczka
- Zamek; muzeum; pomnik
- Pałac, dwór; zabytkowy park; leśniczówka
- Młyn; inny zabytek; ciekawy obiekt krajoznawczy
- Posterunek policji; szpital, przychodnia; apteka
- Market; sklep spożywczy; poczta
- Obiekt noclegowy; gastronomia; bankomat
- Informacja turystyczna; wiatła turystyczne; miejsce odpoczynku
- Parking; przystanek autobusowy; Miejsce Obsługi Rowerzystów
- Wieża widokowa; punkt widokowy; stadion, boisko
- Rezerwat przyrody; pomnik przyrody
- Teren zabudowany; teren przemysłowy; piasek
- Las; park; łąka
- Sad, ogród; inny teren zielony; cmentarz
- Autostrada
- Droga ekspresowa
- Droga krajowa
- Droga wojewódzka
- Droga powiatowa; droga lokalna
- Droga polna, leśna
- Linia kolejowa; stacja
- Nieczynna linia kolejowa
- Lotnisko
- Granica województwa
- Park narodowy
- Park krajoznawczy

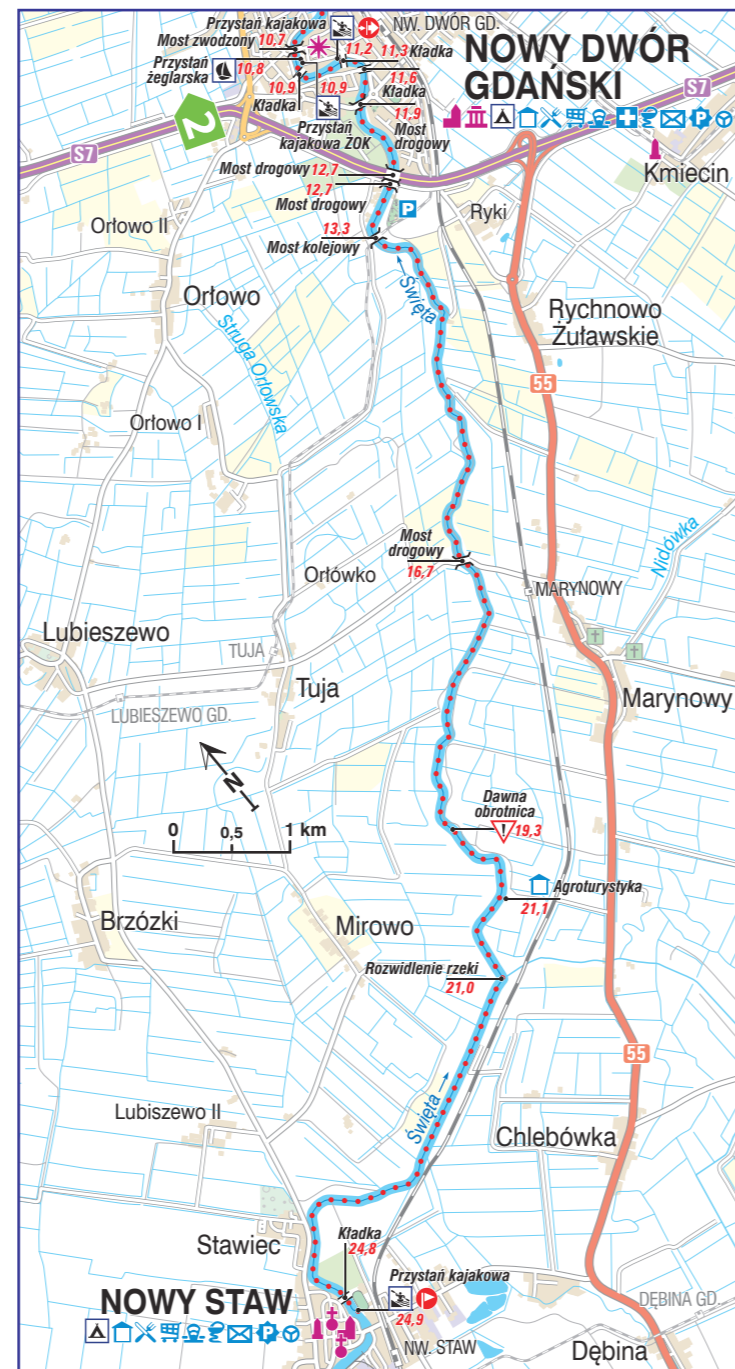
europilot
ul. St. Konarskiego 3; 01-355 Warszawa
tel./fax 22 664 50 91
e-mail: biuro@europilot.com.pl
www.europilot.com.pl

Przebieg szlaków oraz schematy przenoszek mają charakter orientacyjny

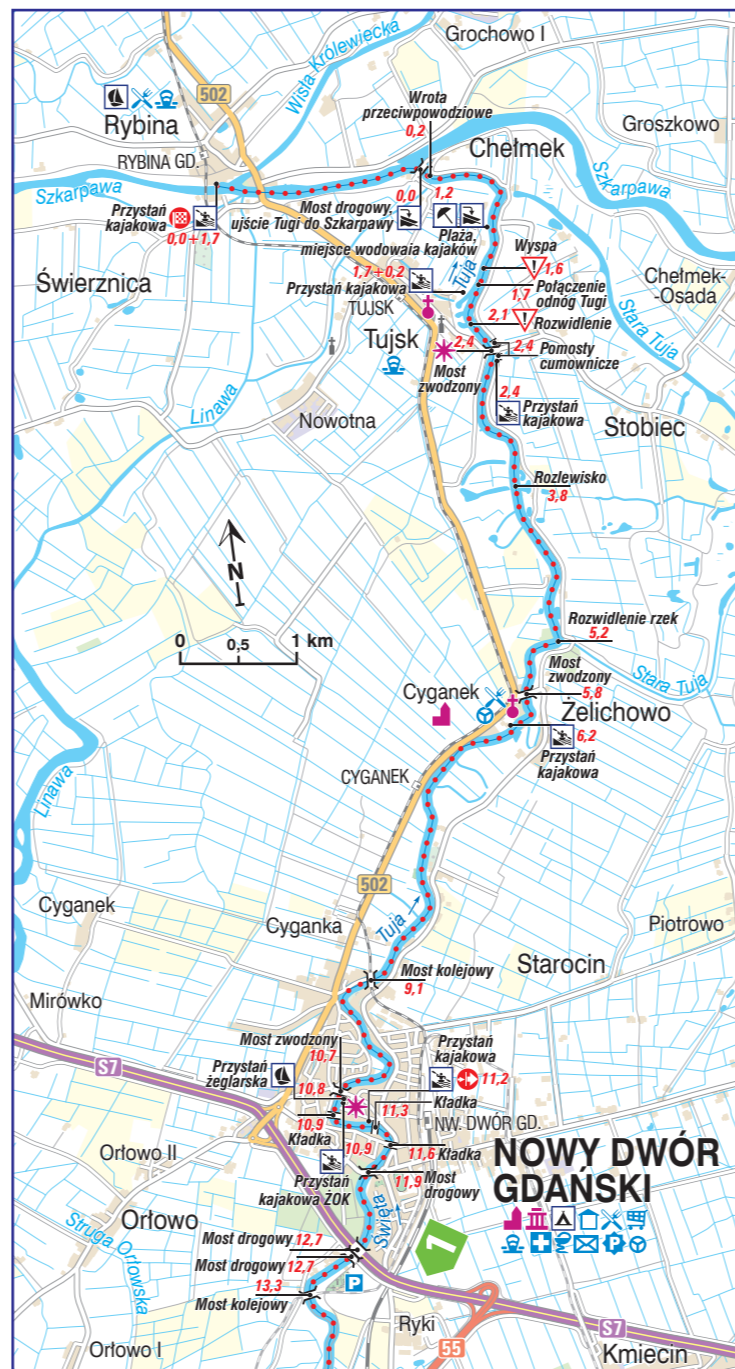

Tuga okolice Tujska i Stobiec

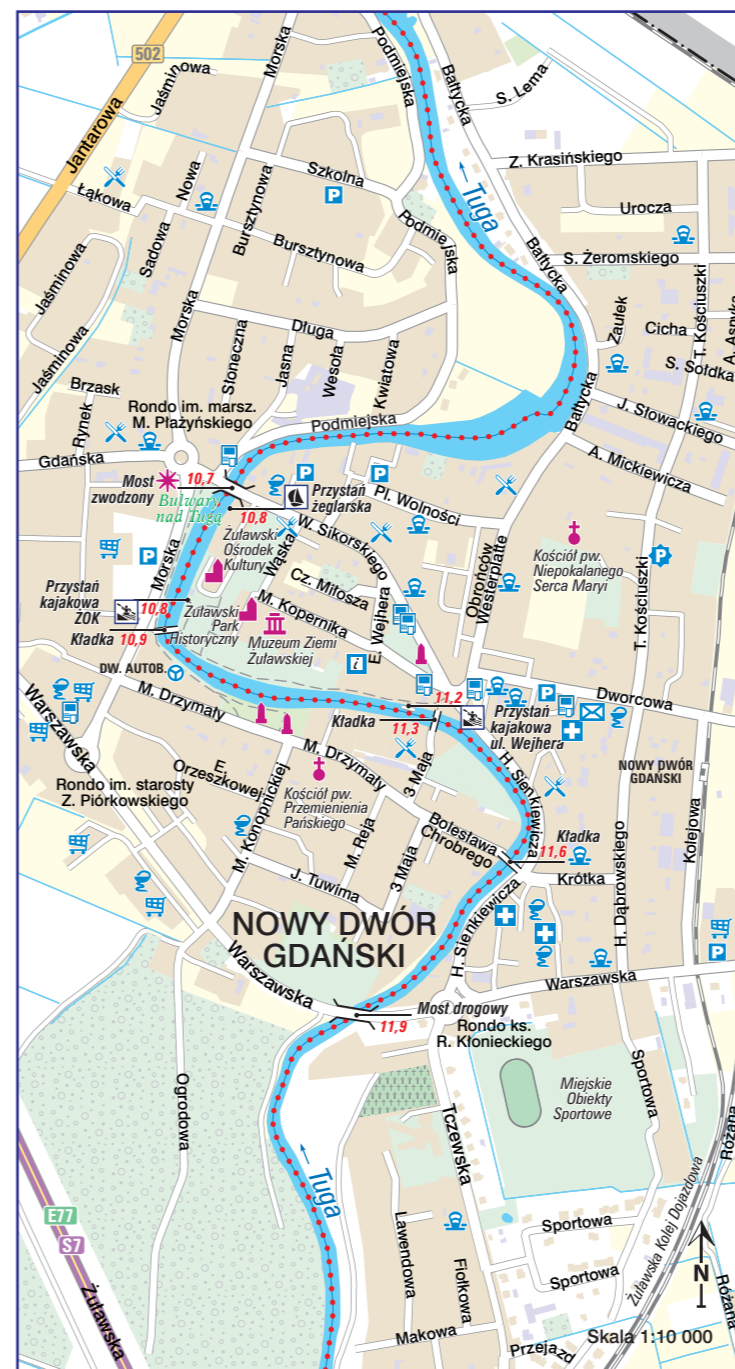
Odcinek 1
Nowy Staw – Nowy Dwór Gdański (14,1 km)

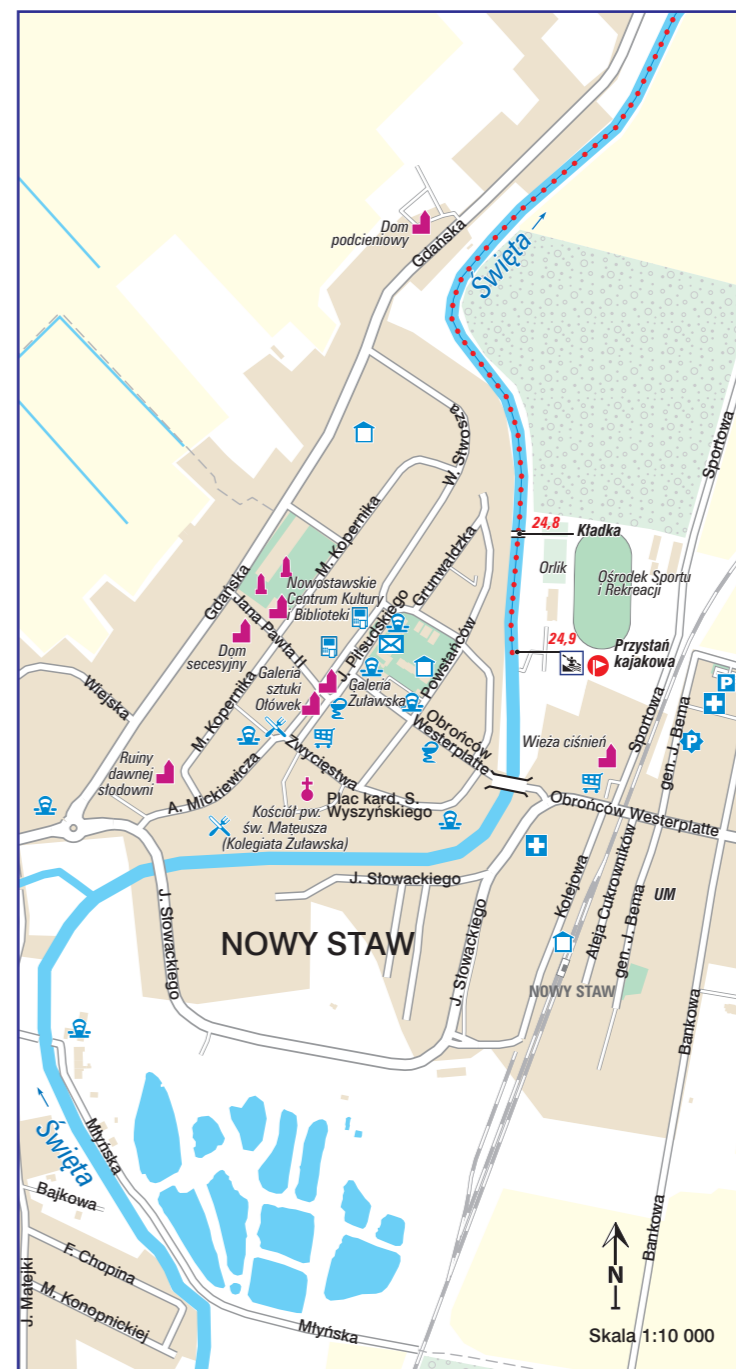
Odcinek 2
Nowy Dwór Gdański – Rybina (12,5 km)

Nowy Dwór Gdański - plan miasta

Nowy Staw - plan miasta

Długość szlaku Tugi / Wielkiej Świętej:
26,6 km

Liczba dni:
1

Liczba przenoszek:
0

Liczba przystani kajakowych:
7

Rekomendowana trasa spływu:
Nowy Staw (km 24,9) – Rybina (km 0,0 + 1,7)

Trudność:
szlak łatwy i nieuciążliwy

Propozycje etapów spływu:
1. **Nowy Staw – Nowy Dwór Gdański (14,1 km)**
2. **Nowy Dwór Gdański – Rybina (12,5 km)**

Tuga, zwana także Tują, a w górnym biegu Wielką Świętą lub Świętą, to jedna z większych żuławskich rzek, niebędących obecnie jednym z ramion ujściowych delty Wisły. Płyne przez całe Żuławy, mając swoje źródła w pobliżu rozwidlenia Wisły i Nogatu na Cyplu Mątowskim. Ujście rzeki do Szkarpawy znajduje się w pobliżu Rybiny, poniżej miejscowości Tujsk. Rzeka ma prawie 50 kilometrów długości i dawniej była ważnym, obecnie rewitalizowanym, żuławskim szlakiem wodnym. Nad Tugą – Wielką Świętą leżą dwa ciekawe, pełne zabytków żuławskie miasta: Nowy Staw i Nowy Dwór Gdański, w których zlokalizowano przystanie kajakowe. Ciekawostką są też położone nad Tugą miejscowości Żelichowo i Tujsk, gdzie zachowały się interesujące zabytki żuławskie.

Na odcinku od Nowego Dworu Gdańskiego do ujścia do rzeki Szkarpawy Tuga stanowi źródłową drogę wodną. Natomiast od Nowego Stawu do jej ujścia, na długości 24 kilometrów jest szlakiem kajakowym. Z uwagi na brak nurtu pokonywać ją można w obu kierunkach. Najlepszymi miejscami na rozpoczęcie spływu są Nowy Staw lub Nowy Dwór Gdański. Spływy kończą się zwykle w Rybinie, na przystani kajakowej na Szkarpawie, niecałe 2 kilometry od ujścia do niej Tugi. Szlak może nie jest zbyt urozmaicony krajobrazowo,

ale rzeka jest bardzo ładna i spokojna, otoczona szuwarami i drzewami, szczególnie poniżej Nowego Dworu Gdańskiego. Jest tu kilka urokliwych miejsc, w których warto się zatrzymać na dłużej. Górny odcinek powyżej miejscowości Marynowy, może być latem dość zarośnięty.

Spływ rozpoczynamy w górnym biegu rzeki w **Nowym Stawie**. Będąca częścią ośrodka sportu i rekreacji duża przystań kajakowa znajduje się nad Wielką Świętą w pobliżu dawnej, nieczynnej stacji kolejowej. Odcinek w Nowym Stawie jest bardzo malowniczy. Nad zarośniętą roślinnością wodną rzeką pochyla ją się korony płaczących wierzb.

Średniowieczne korzenie ma **Nowy Staw**, historyczna stolica Żuław położona nad rzeką Świętą. Miasto otrzymało akt lokacji prawdopodobnie w pierwszej połowie XIV wieku. Do dziś zachował się jego **układ urbanistyczny** z charakterystycznym prostokątnym, wydłużonym rynkiem i gotycka **kolegiata świętego Mateusza Apostoła**, wzniesiona około 1400 roku jako największa świątynia na Żuławach. W jej wnętrzu można podziwiać sklepienie gwiaździste, wykonane w latach 1573–1574 oraz późnogotycką figurę Madonny z Dzieciątkiem z około 1500 roku i przywieziony z Braniewa ołtarz główny z 1609 roku. Na uwagę zasługuje również **Galeria Żuławska** znajdująca się w zaadaptowanym na cele kulturalne dawnym kościele ewangelickim z początku XIX wieku. To charakterystyczny budynek wzniesiony w stylu neogotyckim ze strzelistą wieżą, zwany potocznie „**ołówkiem**”. Warto także zobaczyć zabytkowe **domy podcieniowe i kamienice** z XIX wieku, a także znajdujące się w południowej części miasta **dawne obiekty przemysłowe**: stodownię (jeden z najlepiej zachowanych tego typu obiektów w Polsce), cukrownię, wieżę ciśnieniową i nieczynny dworzec kolejowy.

Za Nowym Stawem rzeka zmienia się w raczej monotony kanał, dość mocno zarośnięty, otoczony wałami przeciwpowodziowymi. Przez ponad 10 kilometrów, aż do **Nowego Dworu Gdańskiego**, jedyne atrakcje stanowią rozwidlenia rzeki, mała stacja pomp, kwatery agroturystyczna oraz wieś **Marynowy**, do której jednak nie ma dostępu z kajaków.

Dopiero od Nowego Dworu Gdańskiego rzeka staje się znacznie ciekawsza. Przed tym miastem Tuga przepływa pod bliźniaczymi mostami drogi krajowej nr S7 oraz mostami dawnej linii kolejowej, a w samym mieście pod mostem drogowym. Rzeka płynie przez centrum w otoczeniu zadbanego parku. Kładki i mostki dodają jej uroku i zachęcają do zwiedzania miasta. W parku przy dwóch kładkach funkcjonują przystanie kajakowe. Na wysokości mostu zwodzonego, przy kompleksie przedwojennych budynków z lat 30. XX wieku, będących obecnie siedzibą Starostwa i Żuławskiego Ośrodka Kultury, powstała też nowa przystań żeglarska.

Znajdujący się między ramionami Wisły i Nogatu **Nowy Dwór Gdański** to dzisiejsza stolica Żuław Wiślanych. Jego historia sięga XVII wieku, kiedy powstała tu osada przemysłowa. Industrialna historia miasta, którego największy rozwój przypadł na XIX wiek, znajduje odzwierciedlenie w jego zabytkowej zabudowie.

Przystań kajakowa w Żelichowie

Szerokie i łagodne zakola Tugi

Po dziś dzień zachowało się tu wiele **zabytków techniki**, jak: dawna gorzelnia rodziny Stobbe, zespół dawnego browaru i wieża ciśnieniowa oraz spichlerz nad Tugą. Największą atrakcją jest niewątpliwie nowoczesna placówka kulturalno-muzealna, jaką jest **Żuławski Park Historyczny**. W jego ramach działa **Muzeum Żuławskie**, zajmujące zespół budynków byłej młeczarni, ze stałą ekspozycją poświęconą między innymi historii Żuław i Nowego Dworu Gdańskiego oraz charakterystycznemu dla tego obszaru osadnictwu mennonickiemu. W mieście na uwagę zasługuje też neogotycki **kościół Przemienienia Pańskiego** z połowy XIX wieku. Atrakcją jest również pochodzący z okresu międzywojennego zwodzony most na Tudze.

Już w **Nowym Dworze Gdańskim** Tuga staje się szersza i głębsza. Na wysokości mostu zwodzonego zaczyna się niedawno zrewitalizowany szlak wodny. Krajobraz wokół robi się ciekawszy, także pod względem przyrodniczym. Brzegi porastają drzewa i szuwary. Powoli znikają domy Nowego Dworu, zastąpione przez żuławskie pola. Wzdłuż rzeki biegnie nowa ścieżka rowerowa. Po kilku kilometrach w otoczeniu grupy drzew zobaczyć można przystań kajakową w **Cyganku** (Żelichowie). Jest tu też stary dom podcieniowy zamieniony w restaurację, zabytkowy kościół i cmentarz mennonicki. Warto się tu zatrzymać.

Położone kilka kilometrów na północ od Nowego Dworu Gdańskiego **Żelichowo-Cyganek** to niewielka wieś z kilkoma cennymi zabytkami. Znajduje się tu szachulcowy kościół z połowy XVII wieku, dawniej mennonicki. Dzisiaj to grekokatolicka **cerkiew świętego Mikołaja**. W okolicy zamieszkuje sporo osadników pochodzących z dawnych Kresów, a osiedlonych tu po II wojnie światowej w ramach „Akcji Wisła”. Obok świątyni znajduje się założone w XVII wieku Lapidarium (**Cmentarz Jedenastu Wsi**), które gromadzi pozostałości nagrobków i krzyże z wielu żuławskich wsi. Najstarszy nagrobek pochodzi z 1691 roku.

Pomiędzy **Żelichowem** a Tujskiem coraz szersza rzeka lekko meandruje, a jej ciche i spokojne brzegi zamieszkuje ptactwo wodne. W **Tujsku** znajduje się kolejny zwodzony most i przystań kajakowa, a w bocznej odnodze rzeki umiejscowiono następną małą przystań.

Tujsk to niewielka żuławska wieś położona w pobliżu ujścia Tugi do Szkarpawy. Miejsce pełne uroku z zachowanym układem zabudowy wzdłuż drogi, tak zwaną ulicówką oraz tradycyjnymi drewnianymi domami. Ciekawostką jest dawny dom towarowy Wichmanna, który po wojnie był kaplicą katolicką. Jego nietypowa, neogotycka bryła wykonana z jasnej cegły jest charakterystycznym punktem miejscowości.

Ujściowy odcinek Tugi prowadzi do Szkarpawy. W 2022 roku zakończyła się tu budowa wrót sztormowych, które chronią Nowy Dwór Gdański przed wezbrzeniami. Za małym mostkiem rzeka kończy swój bieg zasilając wody Szkarpawy. W odległości niecałych 2 kilometrów na zachód znajduje się przystań kajakowa w Rybinie, w której można zakończyć spływ kajakowy.

Tuga i Wielka Święta

ABC KAJAKARZA

Dobijanie do brzegu, wsiadanie/wysiadanie

- » Dobijaj do brzegu pod prąd.
- » Wsiadaj/wysiadaj z kajaka ustawionego dziobem w górę rzeki.

Wywrotka

- » Po wywrotce nie odwracaj kajaka, podprowadź go do brzegu.
- » Ratuj najpierw człowieka, potem sprzęt.

Pamiętaj

- » Rzeczy zabezpiecz przed zamoczeniem (wodoszczelne worki) i zgubieniem w wodzie (przywiąż).
- » Zabierz mapę szlaku (miejsca niebezpieczne, biwaki, atrakcje).
- » Weź gotówkę.
- » Naładuj telefon.

Obserwacja

- » Obserwuj powierzchnię wody przed dziobem kajaka, zmarszczki, fale czy wiry to zapowiedź podwodnych przeszkód do ominięcia.
- » Obserwuj zmiany pogody.

Zachowanie

- » Nie wsiadaj i nie pływaj po spożyciu alkoholu.
- » Zwracaj uwagę na innych.
- » Pomagaj innym w razie potrzeby.
- » Nie przeceniaj swych sił.
- » Zachowaj ostrożność, nie pływaj samotnie.
- » Pływaj w kamizelce ratunkowej.
- » Biwakuj w bezpiecznych miejscach (nie na wyspach na rzece).
- » Śmieci pakuj w worki, zostawiaj w miejscach wyznaczonych.
- » Przed wypłynięciem zapoznaj się z trasą spływu, informacjami o rzece i pogodzie.
- » Zachowaj szlak: na przodzie grupy płynie przewodnik, na końcu ratownik lub najsprawniejsza osada.
- » Unikaj spływania przez sztuczne progi, przenieś kajak brzegiem.
- » Zapisz w telefonie numery służb ratunkowych.
- » W razie wypadku powiadom służby ratownicze.

Ważne numery telefonów:

- 112 (alarmowy)
- 601 100 100 (ratunkowy nad wodą)
- 58 3094911 (WIOŚ)
- 52 3391100 (RZGW w Bydgoszczy)
- 58 3261888 (RZGW w Gdańsku)
- 91 4411200 (RZGW w Szczecinie)
- 22 4701000 (Infolinia Wód Polskich)

Facebook: PomorskieSzlakiKajakowe
kajaki.pomorskie.eu

Leniwe wody Tugi w Nowym Dworze Gdańskim

Przeprawa pod mostem zwodzonym